



MAXSUS TA'LIMNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.

**Sharafutdinova Ra'noxon Shavkatovna
Saminjonova Sohibaxon**

Anatotsiya: Maxsus ta'lim, shuningdek, maxsus ehtiyojli ta'lim, ta'lim deb ataladi ijtimoiy, aqliy yoki jismoniy jihatdan o'rtacha darajadan shunchalik farq qiladigan bolalar, ular odatdagi maktab amaliyotini o'zgartirishni talab qiladi. Maxsus ta'lim hissiy, xulq-atvor yoki kognitiv nuqsonlari bo'lgan yoki intellektual, eshitish, ko'rish, nutq yoki o'rganishda nuqsonlari bo'lgan bolalarga xizmat qiladi; ilg'or ilmiy qobiliyatga ega iqtidorli bolalar; va ortopedik yoki nevrologik nuqsonlari bo'lgan bolalar. *Shuningdek qarang* : karlik ; ko'rlik ; nutq buzilishi ; ruhiy buzuqlik ; iqtidorli bola ; bolalik kasalliklari va buzilishi ; o'rganishdagi nuqsonlar .

Kalit so'zlar: karlik ; ko'rlik ; nutq buzilishi ; ruhiy buzuqlik ; iqtidorli bola ; bolalik kasalliklari va buzilishi ; o'rganishdagi nuqsonlar.

Maxsus ta'lim, shuningdek, **maxsus ehtiyojli ta'lim**, ta'lim deb ataladi ijtimoiy, aqliy yoki jismoniy jihatdan o'rtacha darajadan shunchalik farq qiladigan bolalar, ular odatdagi maktab amaliyotini o'zgartirishni talab qiladi. Maxsus ta'lim hissiy, xulq-atvor yoki kognitiv nuqsonlari bo'lgan yoki intellektual, eshitish, ko'rish, nutq yoki o'rganishda nuqsonlari bo'lgan bolalarga xizmat qiladi; ilg'or ilmiy qobiliyatga ega iqtidorli bolalar; va ortopedik yoki nevrologik nuqsonlari bo'lgan bolalar. *Shuningdek qarang* : karlik ; ko'rlik ; nutq buzilishi ; ruhiy buzuqlik ; iqtidorli bola ; bolalik kasalliklari va buzilishi ; o'rganishdagi nuqsonlar .

Qadimgi Yunoniston va Rimda nogironlarga g'amxo'rlik qilish va davolashning alohida misollari mavjud bo'lsa-da, dastlabki jamiyatlar odatda me'yordan farq qiladigan odamlardan qochishgan. O'rta asrlarda cherkov jismoniy yoki aqliy zaif odamlarga g'amxo'rlik ko'rsatadigan birinchi muassasa bo'ldi, biroq maxsus ta'lim bilan bog'liq usullarning rivojlanishi uyg'onish davrigacha, inson qadr-qimmatiga urg'u berilgan holda paydo bo'lmadi. 1500-yillarning o'rtalarida Pedro Ponce de Leon Ispaniyada kar o'quvchilarga gapirish, o'qish va yozishni o'rgatishda muvaffaqiyat qozondi ; uning usullariga amal qilgan deb taxmin qilinadi 1620 yilda bu mavzu bo'yicha birinchi kitobni nashr etgan Xuan Pablo Bonet . Bu ta'limga Evropaning kengroq qiziqishini keltirib chiqardi kar shaxslar. 17-asrda Angliyada Jon Bulver karlarni gapirish va labda o'qishni o'rgatish tajribasi haqida ma'lumot nashr etdi va Frantsiyada shunga o'xshash ish Charlz-Mishel, abbe de l'Epe (1712-89), u kar va eshitish qobiliyati past odamlar uchun tabiiy aloqani rivojlantirish orqali muloqotning tabiatini o'zgartirdi. Imo-ishora tili, ular ko'proq universal foydalanish uchun tizimli va an'anaviy tilga foydalanganlar . Uning ishi tomonidan ishlab chiqilgan Roch-Ambroise Cucurron, Abbe Sicard va eshitish nuqsonlari bo'lgan odamlarni o'qitishning qo'lda tizimini yoki ovozsiz usulini keltirib



chiqardi. Germaniyada Samuel Heinicke kar bolalarni gapirishga o'rgatish bo'yicha tajriba o'tkazdi va 19-asrda karlarning etakchi o'qituvchisi Fridrix Morits Xill (1805-74) bu usulni "tabiiy usul" deb nomlanuvchi ta'lim bolaning "bu erda va hozir" bilan bog'liq bo'lishi kerak degan tushunchaga bog'liq holda ishlab chiqdi. Shunday qilib, og'zaki o'qitish usuli paydo bo'ldi va vaqt o'tishi bilan butun dunyoda qabul qilingan amaliyotga aylandi.

Biroq, 18-asr oxirigacha ko'rish qobiliyati zaif odamlarni o'qitish yoki o'qitishga jiddiy urinishlar qilinmadi. Valentin Xauy ko'zi ojiz yoshlar milliy institutini (Institution Nationale des Jeunes Aveugles) ochdi, uning birinchi shogirdlari 12 nafar ko'r bola edi. Hauyning bu bolalarni o'qishga o'rgatishdagi muvaffaqiyati haqidagi xabar tez orada boshqa mamlakatlarga ham tarqaldi. Keyinchalik Angliyaning Liverpul (1791), London (1799), Vena (1804), Berlin (1806), Amsterdam va Stokgolm (1808), Syurix, Shveytsariya (1809), Boston (1829) shaharlarida ko'zi ojizlar maktablari ochildi. Va Nyu-York shahri (1831).

Aqli zaif bolalarni o'qitishga qaratilgan ilmiy urinishlar sa'y-harakatlaridan kelib chiqqan Jan-Mark-Gaspard Itard, frantsuz shifokori va otologi. Uning klassik kitobida "Aveyronning yovvoyi bolasi" (1807) asarida u Aveyron o'rmonida yovvoyi yugurib topilgan bolani o'rgatish va o'qitish bo'yicha o'zining besh yillik sa'y-harakatlari haqida hikoya qiladi. Itardning bola bilan ishi aqliy yoki hissiy nuqsonlari bo'lgan odamlarni o'qitish imkoniyatlari bilan ajralib turdi. Yillar o'tib uning shogirdi 1848 yilda Frantsiyadan Qo'shma Shtatlarga hijrat qilgan Eduard Segin aqliy jarayonlarni rivojlantirish uchun jismoniy va hissiy faoliyatdan foydalanadigan ta'lim usulini ishlab chiqdi. Seginning nashr etilgan asarlari ta'sir ko'rsatdi Mariya Montessori, italiyalik pediatr, o'qituvchi va 1890-yillarda va 1900-yillarning boshlarida Rimda aqli zaif va madaniy jihatdan mahrum bo'lgan yosh bolalarni o'qitishning noyob usulini yaratuvchisi. Uning yondashuvi sensorimotor trening uchun maxsus mo'ljallangan "didaktik materiallar" orqali o'z-o'zini tarbiyalashga urg'u berdi; sezgilarning rivojlanishi tizimning asosiy yo'nalishi edi.

Rivojlangan mamlakatlarda nogironlar uchun maxsus ta'lim 20-asr oxiriga kelib universal bo'lib qoldi. Ushbu rivojlanish bilan bir vaqtda individual farqlarning ikkita tushunchasi aniqlandi: "bir bolani boshqasi bilan taqqoslaydigan individual farqlar" va "Intraindividual tafovutlar", bolaning bir sohadagi qobiliyatini boshqa sohalardagi qobiliyatlari bilan solishtiradi. Maxsus sinflarda bolalarni guruhlash individual farqlar kontseptsiyasiga asoslanadi, lekin har bir bola uchun o'qitish tartiblari ichki individual farqlar, ya'ni bolaning qobiliyatlari va nogironligi bilan belgilanadi.

Muayyan turdagi nogironligi bo'lgan bolalar bir hil guruhni tashkil qilishlari shart emas, shuning uchun tashxis bolalarni asosiy og'ishlariga ko'ra tasniflashdan tashqarida bo'lishi kerak. Masalan, miya yarim palsi bilan og'rigan bolada vosita nogironligi bor, lekin u yuqori darajadagi aqlga ega yoki o'rganishda nogiron bo'lishi



mumkin. Shunday qilib, ma'lum bir nogironlik belgilariga ega bo'lgan bolalar - masalan, miya yarim palsi yoki karlik yoki ko'rlik - ularni ma'lum bir guruhga to'g'ri joylashtirishdan oldin ehtiyotkorlik bilan baholanishi kerak.

Uchun Iqtidorli va aqli zaif odamlarni aniqlashning asosiy mezoni individual ravishda o'tkaziladigan intellekt (IQ) testidir. Ayniqsa, yuqori ball (130 dan yuqori IQ ballari iqtidorlilikni bildiradi) yoki past (70 dan past ball aqliy zaiflikni ko'rsatadi) bolalar maxsus dasturlar uchun hisobga olinadi. Aniqlash ko'p hollarda bolaning bunday dasturlarga muvofiqligini tasdiqlovchi psixologlar tomonidan amalga oshiriladi. Ushbu baholashni amalga oshirishda psixologlar maktabdagi muvaffaqiyat, shaxsiyat va bolaning oddiy sinflarga moslashishi kabi boshqa mezonlarni ham hisobga oladi.

Tibbiyot mutaxassislari hissiy, nevrologik yoki ortopedik nuqsonlari bo'lgan bolalarning ehtiyojlarini baholaydilar. Bo'lgan bolalar ta'limdagi nuqsonlar, birinchi navbatda, ta'lim va psixologik diagnostika testlari orqali bolaning o'rganish va muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini aniqlaydigan psixopedagogik diagnostikachilar tomonidan baholanadi. Tibbiy, psixologik va boshqa xodimlarning yordamchi tashxislari ham bolaning maxsus dasturlarga muvofiqligini aniqlashga yordam beradi. Xulq-atvor va hissiy nuqsonlari bo'lgan bolalar har qanday mutaxassislar, jumladan psixiatrlar, klinik psixologlar, ijtimoiy ishchilar va o'qituvchilar tomonidan baholanishi mumkin.

Maxsus ta'limning maqsadlari oddiy bolalar uchun ta'lim maqsadlariga o'xshash; faqat ularga erishish texnikasi boshqacha. Masalan, barcha alohida ehtiyojli bolalarni (maktab tajribasidan umuman foyda ko'rmaydiganlar bundan mustasno) o'qitishga harakat qilinadi. o'qing. O'qish va aqliy nuqsonlari bo'lgan bolalar uzoq vaqt intensiv va individuallashtirilgan ta'limni talab qiladi; ular uchun o'quv jarayoni qiziqishni saqlab qolish, faolroq ishtirok etish va shunga o'xshash materialni turli shakllarda ko'proq takrorlash usullarini o'z ichiga olishi mumkin. Og'ir sezgi nuqsonlari (karlik va ko'rlik kabi) bo'lgan bolalar boshqa his qilish usullari orqali o'qishni o'rganishlari kerak. Karlar vizual usullar orqali o'qishni o'rganadilar, ko'rlar esa o'qishni o'rganadilar Taktil tuyg'u orqali Brayl.

Harakatda nuqsoni bo'lgan bolalar, agar mavjud bo'lsa, ozgina akademik tuzatishlarni talab qiladi. Agar ularda o'rganishda nuqsonlar, aqliy nuqsonlar yoki nutq buzilishlari (ko'pincha miya yarim palsi bo'lganlar orasida uchraydi) kabi qo'shimcha muammolar bo'lmasa, motorli nogiron bolalar boshqa bolalar kabi o'rganishadi va ular bir xil sinf materiallariga amal qilishlari mumkin. Biroq, bunday bolalarning atrof-muhitga moslashishiga yordam berish uchun maxsus texnikalar zarurva atrof-muhitni ularning nogironligiga moslashtirish. Nogironlar aravachalari, o'zgartirilgan stollar va boshqa jihozlar harakatchanlik va sinf materiallarini boshqarishda yordam beradi. Ortopedik nogironlarni tarbiyalashning eng muhim jihatlaridan biri bu munosabatdir, ya'ni bolalarni sinfdan tashqari dunyoga moslashishga tayyorlash va nisbatan normal hayot kechirish uchun ularning imkoniyatlarini maksimal darajada



oshirish. O'rganishda nuqsonlari bo'lgan va nutqida nuqsonlari bo'lgan bolalar odatda individual asosda yuqori ixtisoslashtirilgan usullarni talab qiladi. Ijtimoiy va hissiy muammolari bo'lgan bolalar uchun maxsus terapevtik va klinik xizmatlar ko'rsatilishi mumkin. Klinik psixologlar, ijtimoiy ishchilar va psixiatrlar tomonidan psixoterapiya va xulq-atvor terapiyasi odatda ta'lim dasturining bir qismidir. Ushbu sinflardagi akademik o'qituvchilar shaxsiyat rivojlanishi, ijtimoiy moslashuv va shaxslararo munosabatlar odatlariga urg'u beradi. Ushbu guruh bolalari bilan bu omillar akademik muvaffaqiyat uchun zarur shartdir. Biroq, akademik ish ba'zan o'z-o'zidan terapevtik bo'lib, imkon qadar ko'proq targ'ib qilinadi.

Dunyo bo'ylab ko'plab maktab tizimlarida o'rtachadan yuqori intellektga ega bo'lgan, aqliy nuqsonlari bo'lgan, ko'rish yoki eshitish qobiliyati buzilgan yoki boshqa nogironlik tashxisi qo'yilgan bolalar uchun maxsus sinflar mavjud. Ushbu turdagi tashkilot bolalarga qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lgan o'quvchilar uchun tuzatish darslari kabi maxsus ta'limni taklif qiladigan mahalla maktablariga borishga imkon beradi. Aksincha, "turar-joy maktablari" maxsus ehtiyojli bolalarni kuniga 24 soat davomida ro'yxatga oladi va odatda o'z jamiyatida xizmat ko'rsata olmaydiganlar qatnashadi. Iqtidorli o'quvchilar uchun mahalla maktablari tomonidan taklif etilayotgan ixtisoslashtirilgan dasturlarga oddiy o'quv rejasidan farq qiluvchi ilg'or sinflar (boyitish deb nomlanuvchi yondashuv) va ta'lim yutuqlari bilan bog'liq bo'lgan sinf darajasida ko'tarilish (tezlashtirish deb nomlanuvchi yondashuv) kiradi. Alohida ehtiyojli bolalarni ajratuvchi dasturlarni tanqid qilishning kuchayishi alohida ehtiyojli bolani boshqa bolalar bilan birlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlarni kuchaytirdi. 1994 yilda Ispaniyaning Salamanka shahrida bo'lib o'tgan Maxsus ehtiyojlar uchun ta'lim: kirish va sifat bo'yicha Butunjahon konferentsiyasi butun dunyo bo'ylab inklyuziv ta'limni ma'qulladi. Ushbu konferentsiya natijasida YuNESKO ga o'qituvchilar o'rtasida maxsus ta'lim muammolarini targ'ib qilish, turli mintaqalarda va turli dasturlarda erishilgan yutuqlarni hujjatlashtirish va alohida ehtiyojli ta'lim sohasidagi tadqiqotlarni rag'batlantirish vazifasi yuklangan. Iqtidorlilar uchun maxsus boyitish va tezlashtirish dasturlari maxsus sinflarga ko'proq afzallik beriladi. Ko'rish yoki eshitish qobiliyatiga ega bo'lganlar uchun resurs xonalari bolalarga kunning bir qismi uchun muntazam mashg'ulotlarda qatnashish imkonini beradi. Keksa, aqliy nogironligi bo'lgan bilimdon shaxslar muntazam seminarlar, jismoniy tarbiya darslari va boshqa akademik bo'lmagan sinflarga tayinlanishi mumkin. Yakuniy maqsad (ko'nikmalarni rivojlantirish va ma'lumot berishdan tashqari) bu talabalarni katta jamiyatdagi hayotga tayyorlashdir.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Oljayevna, O., & Shavkatovna, S. (2020). The Development of Logical Thinking of Primary School Students in Mathematics. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8(2), 235-239.



2. Uljaevna, U. F., & Shavkatovna, S. R. (2021). Development and education of preschool children. *Academica: an international multidisciplinary research journal*, 11(2), 326-329.
3. Shavkatovna, S. R. N. (2021). Methodical Support Of Development Of Creative Activity Of Primary School Students. *Conferencea*, 74-76.
4. Shavkatovna, S. R. (2021). Developing Critical Thinking In Primary School Students. *Conferencea*, 97-102.
5. Shavkatovna, S. R. (2021). Methodological Support for The Development of Primary School Students' Creative Activities. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 2, 121-123.
6. Ra'noxon, S. (2022). BOSHLANG'ICH MAKTAB O'QUVCHILARIDA MATEMATIKAGA MUNOSABAT. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 203-207.
7. Shavkatovna, S. R. (2021). Improvement of methodological pedagogical skills of developing creative activity of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 289-292.
8. Шарофутдинова, Р., & Абдуллаева, С. (2022). ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МЕНТАЛ АРИФМЕТИКА. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 235-239.
9. Maxamadaliyevna, Y. D., Òljayevna, Ò. F., Qizi, T. D. T., Shavkatovna, S. R. N., & Anvarovna, A. O. (2020). Pedagogical Features Of Mental Development Of Preschool Children. *Solid State Technology*, 63(6), 14221-14225.
10. Shavkatovna, S. R., & Gulbahor, R. (2021). THE IMPORTANCE OF MENTAL ARITHMETIC IN MENTAL DEVELOPMENT IN CHILDREN. *Conferencea*, 68-70.
11. Maxamadaliyevna, Y. D. O „ljayevna, ORF (2020). Tursunova Dilnavoz To „lqin qizi, Sharofutdinova Ra“ noxon Shavkatovna, Ashurova Oygul Anvarovna. Pedagogical features of mental development of preschool children. *Solid State Technology*, 63(6).
12. Mahpuza, A., Rahmatjonzoda, A., & Zilola, X. (2022). ATTITUDE TO MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(11), 208-212.
13. Mirzaxolmatovna, X. Z., Nematovna, R. S., & Shavkatovna, S. R. (2022). FORMS OF THINKING IN THE PROCESS OF STUDYING MATHEMATICS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(12), 259-263.
14. Maxamadaliyevna, Y. D., & O'ljayevna, O. R. F. (2020). Tursunova Dilnavoz To 'lqin qizi, Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna, Ashurova Oygul Anvarovna. Pedagogical features of mental development of preschool children. *Solid State Technology*, 63(6).
15. Ra'noxon, S., Mahpuza, A., & Rahmatjonzoda, A. (2022). THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING WITH THE HELP OF



INNOVATIVE TECHNOLOGIES. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(11), 881-885.

16. Mahpuza, A., & Rahmatjonzoda, A. (2022). THE USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN MATHEMATICS LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(11), 213-217.

17. Shavkatovna, S. R. N. (2022). THE ROLE OF FOREIGN EXPERIENCES IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 10, 128-133.

18. Шарофутдинова, Р. Ш. (2022). БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МОДЕЛИ. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(3), 149-158.

19. Shavkatovna, S. R. (2023). DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AS A SOCIO-PEDAGOGICAL NECESSITY. *Open Access Repository*, 4(03), 51-59.

20. Aminova, F., Ahlimirzayev, A., & Sharofiddinova, R. (2023). USING THE PRINCIPLE OF INTERDISCIPLINARY RELATIONSHIP IN STUDYING DIFFERENTIAL EQUATIONS IN SPECIALIZED SCHOOLS AND ACADEMIC LYCEUMS.

21. Iqboljon, S. (2022). Boshlang'ich Sinf O'quv Jarayonida Axborot Texnologiyalaridan Foydalanish. *Ijodkor O'qituvchi*, 2(20), 137-140.

22. Iqboljon, S. (2022). KOMPYUTER YORDAMIDA DARSLARNI TASHKIL ETISH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(9), 246-249.

23. Sharofutdinov, I. (2023). DEVELOPMENT OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF INFORMING EDUCATION. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(5), 424-429.

24. Sharofutdinov, I. (2023). THE ACTUAL STATUS OF THE METHODOLOGY OF DEVELOPING ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF INFORMING EDUCATION. *Академические исследования в современной науке*, 2(12), 206-213.

25. Sharofutdinov, I. (2023). BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINING AMALIYOTDA QOLLASH. *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2(7), 54-58.

26. Sharofutdinov, I. (2023). PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK FANLARNING BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI O 'RNI. *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2(6), 17-24.

27. Sharofutdinov, I. (2023). TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISH SHAROITIDA BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH



MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK TIZIMI. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 2(14), 13-19.

28. Sharofutdinov, I. (2023). TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISH SHAROITIDA BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MODELI. *Наука и технология в современном мире*, 2(13), 77-84.

29. Sharofutdinov, I. (2023). STRUCTURE AND COMPONENTS OF THE DEVELOPMENT OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF EDUCATION INFORMATION. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(4), 574-580.

30. Sharofutdinov, I. (2023). FORMS OF SELF-DEVELOPMENT IN FUTURE PEDAGOGUES BASED ON THE ACMEOLOGICAL APPROACH IN THE PROCESS OF INFORMATIZATION OF EDUCATION. *Science and innovation*, 2(B3), 5-8.

31. Usmonjon o'g'li, S. I. (2022). TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNALOGIYA. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(12), 120-128.

32. Vasiljonov, A. (2022). Basic theoretical principles of corpus linguistics. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(2), 1-3.

33. Vasiljonov, A. (2022). LINGVISTIK TADQIQOTLARDA KORPUS O 'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 176-182.

34. Vasiljonov, A. (2022). PRAGMALINGVISTIKA VA UNING TAHLILY SHAKLLANISH TARIXI. *Science and innovation*, 1(B8), 99-105.

35. Vasiljonov, A. (2022). PRAGMALINGUISTICS AND THE HISTORY OF ITS ANALYTICAL DEVELOPMENT. *Science and Innovation*, 1(8), 99-105.

36. Vasiljonov, A., & Isaqova, X. (2023). EFFECTIVENESS OF MOTHER TONGUE EDUCATION IN THE PRIMARY GRADES. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(2).